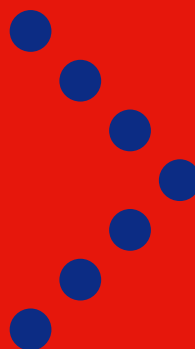

25 jaar Stivoro: een goed begin

> jaarverslag 1999

OVERZICHT PROJECTEN

Het werk van Stivoro vindt zijn beslag in een groot aantal projecten. Voorlichting over de schadelijkheid van tabaksgebruik is de grootste gemene deler. Onderling verschillen de projecten in grote mate. Deze verschillen zitten in de omvang, de aanpak en de begroting. Alle projecten echter, worden onderzocht op effectiviteit.

Stoppen met Roken

STOPPEN-MET-ROKENCAMPAGNE '99: ('ALS JE ECHT WILT.')

Type activiteit	Multimediale campagne
Doelgroep	Rokers met intentie om te stoppen
Intermediairs/Partners	GGD, Thuiszorg, diverse andere regionale organisaties
Doel	Agendasetting voor stoppen-met-rokenpoging en ondersteuning van deze poging
Looptijd	1998 tot en met 2000
Begroting '99	fl. 1.210.000
Middelen '99	Tv-commercial en docudrama 'StopWatch via de EO; Mailings naar GGD/Thuiszorg, huisartsen, apotheken, bedrijven met meer dan 100 werknemers, intramurale gezondheidszorg met campagne-info en ideeën voor geven ondersteuning; poster, brochure, persoonlijk stoppen met roken advies, 0900-informatie- en hulplijn, stoppen-met-rokencursussen, informatie over hulp bij stoppen, internet
Onderzoek	Determinantenonderzoek ('97) Pretestonderzoek naar tv-commercial ('97) Effectonderzoek: uit NIPO onderzoek in eerste kwartaal '99 bleek dat 8,8% van de rokers in de campagneperiode een stoppoging had gedaan Marktonderzoek: behoefte aan ondersteuning bij stoppen met roken ('99-'00) Kijk- en luisteronderzoek: naar 'StopWatch' keken gemiddeld 400.000 mensen en het programma werd met een 7.0 gewaardeerd
Status '99	Tweede campagne in reeks van drie jaarlijkse campagnes rond jaarwisseling.

STOPPEN MET ROKENCAMPAGNE '99-'00: (DAT KAN IK OOK)

Type activiteit	Multimediale campagne
Doelgroep	Rokers met intentie om te stoppen
Intermediairs/Partners	GGD, Thuiszorg, diverse andere regionale organisaties
Doel	Aantal stoppogingen rond de milleniumwisseling vergroten en kwaliteit toevoegen zodat stoppogingen effectiever worden
Looptijd	1998 tot en met 2000
Begroting '99	fl. 5.100.000
Middelen '99	TV shows (8), items in talkshows, promo's, (abri) posters, deelname folders en vrije publiciteit om stoppogingen te genereren; 0900-lijnen, internet, ondersteuningspakket, stoppen-met-rokenbrochure,

	hulpmiddelenbrochure, persoonlijk 'Advies op maat', groepscursus, begeleiding per telefoon (pilot), televisiecursus in 6 delen om stop-pogingen te ondersteunen
Onderzoek	Effectenonderzoek: voormeting ('99) en nametingen (feb.'00 en jan.'01) met meetcontrolegroepen Marktonderzoek: profiel van gebruikers van in campagne aangeboden middelen Procesonderzoek: telefonische counseling ('99-'00)
Effectonderzoek	uit NIPO onderzoek in eerste kwartaal '00 bleek dat significant meer rokers (2.8%) in de campagneperiode een stoppoging had gedaan Marktonderzoek: behoefte aan ondersteuning bij stoppen met roken ('99-'00)
Status '99	Derde campagne in reeks van drie jaarlijkse campagnes rond de jaarwisseling. Publiciteit om stoppen met roken rond millenium-wisseling op de agenda te zetten vond plaats van half oktober tot eind december '99

CURSUS 'STOPPEN MET ROKEN'

Type activiteit	Regionaal georganiseerde groepsgewijze ondersteuning
Doelgroep	Rokers met behoefte aan intensieve ondersteuning bij stoppen
Intermediairs/Partners	GGD, Thuiszorg, diverse andere regionale organisaties
Doel	Effectiever maken van stoppen-met-rokenpogingen
Looptijd	Vanaf 1967
Begroting '99	fl. 15.000
Middelen	Cursusboek: herziene versie in 1999 Training begeleiders: in 1999 hebben twee trainingen plaatsgevonden waarin 29 nieuwe begeleiders zijn opgeleid; handboek voor begeleiders;
Onderzoek	Geen in '99

'ADVIES OP MAAT'

Type activiteit	Persoonlijk schriftelijk stoppen-met-rokenadvies
Doelgroep	Rokers (met of zonder stopintentie) met behoefte aan informatie over eigen rookgedrag en/of persoonlijke stoppen-met-rokeninformatie
Intermediairs/Partners	Capaciteitsgroep GVO Universiteit Maastricht (UM)
Doel	Bij grote groepen rokers attitude, eigen effectiviteit en/of feitelijk rookgedrag veranderen met een laagdrempelige methode
Looptijd	Vanaf 1998
Begroting '99	fl. 400.000
Middelen	Vragenlijsten met antwoordenvolpoe, persoonlijke brieven

Onderzoek	Effectonderzoek: stoppoging met advies op maat driemaal zo effectief (UM) Consumenttevredenheidsonderzoek ('98) Pretest van de vorm van vragenlijst en adviesbrieven ('99)
------------------	--

H-MIS (MINIMALE INTERVENTIESTRATEGIE STOPPEN-MET-ROKEN VOOR DE HUISARTSPRAKTIJK)

Type activiteit	Implementatie van interventie ter verandering van rookgedrag
Doelgroep	Rokende patiënten in de huisartsenpraktijk met nadruk op patiënten met aan roken gerelateerde aandoeningen
Partners/intermediairs	Huisartspraktijken, LHV, NHG
Doel	Intermediairs voorzien van een effectieve interventie en het gebruik ervan structureel inbedden
Middelen	Mailings, vakbladen, nascholingsactiviteiten, deskundigheidbevorderingspakket, netwerk docenten H-MIS, cahier stoppen-met-rokenprotocol, handleiding, interventiekaart, patiëntengids
Looptijd	Vanaf 1991
Begroting	fl. 90.000
Onderzoek	Determinanten onderzoek, pretest materialen, effectonderzoek, implementatieonderzoek In '99: onderzoek naar implementatiemogelijkheden in het kader van de programmatische preventie (preventie maatwerk)
Status '99	Implementatietraject is in institutionaliseringsfase

'ROKEN NEE DANK JE'

Type activiteit	Multimediale campagne
Doelgroep	Migranten (Turken, Marokkanen, Surinamers) informeren over nadelen roken en stimuleren te stoppen met roken
Intermediairs/partners	GGD, diverse intermediairs van migrantenorganisaties
Doel	Migranten in de eigen taal en vorm informeren over roken en stoppen met roken
Looptijd	Vanaf 1994
Middelen	Video, brochure, posters, advertenties, muurkrant, mailings intermediairs, folderspreidingssystemen, onderdeel promotieteams
Onderzoek	Regionale pilot ('92) Landelijke evaluatie ('94)
Status '99	Beschikbaar houden van materialen

Risicogroepen

C-MIS (MINIMALE INTERVENTIESTRATEGIE STOPPEN-MET-ROKEN VOOR DE CARDIOLOGIEAFDELING)

Type activiteit	Implementatie van interventie ter verandering van het rookgedrag
Doelgroep	Hart- en vaatpatiënten
Partners/intermediairs	Cardiologieafdelingen van ziekenhuizen, cardiologen, hart- en vaatverpleegkundigen
Doel	Intermediairs voorzien van een effectieve interventie en het gebruik ervan structureel inbedden
Middelen	Vakbladen, congressen, trainingen, mailings, infoleaflet, handleidingen en video voor intermediairs, brochure voor patiënten
Looptijd	Vanaf 1994
Begroting '99	fl. 280.000
Onderzoek	Determinanten onderzoek ('94-'95), pilot met effect- en procesonderzoek ('95-'98), pretests materialen op vorm en inhoud onder cardiologen, hart- en vaatverpleegkundigen en patiënten ('99)
Status '99	Implementatiefase

V-MIS (MINIMALE INTERVENTIESTRATEGIE STOPPEN-MET-ROKEN VOOR DE VERLOSKUNDEPRAKTIJK)

Type activiteit	Implementatie van interventie ter verandering van rookgedrag
Doelgroep	Zwangere vrouwen en hun partner
Partners/intermediairs	Verloskundigen
Doel	Verloskundigen voorzien van een effectieve interventie en het gebruik ervan structureel inbedden
Middelen	Handleiding intermediairs, training, video, zelfhulpgids, brochure voor partner, terugvalbrochure
Looptijd	Vanaf 1995
Begroting	fl. 40.000
Onderzoek	Pilot met effect- en procesevaluatie en pretest van materialen ('96-'99)
Status '99	Vorbereiding van de implementatie

L-MIS (MINIMALE INTERVENTIESTRATEGIE STOPPEN-MET-ROKEN VOOR DE LONGPOLI)

Type activiteit	Ontwikkeling van interventie ter verandering van het rookgedrag
Doelgroep	Longpatiënten
Partners/intermediairs	Longpoli's van ziekenhuizen, longartsen, longverpleegkundigen
Doel	Intermediairs voorzien van een effectieve interventie en het gebruik ervan structureel inbedden

Middelen	Momenteel geen
Looptijd	Vanaf 1998
Begroting '99	Geen
Onderzoek	Determinanten onderzoek ('98-'99)
Status '99	Inventarisatie determinanten

TERUGDRINGEN ROKEN IN VERSTANDELIJK GEHANDICAPTENZORG

Type activiteit	Ontwikkeling interventies voor gebruik in les en in groepen
Doelgroep	Verstandelijk gehandicapten
Partners/intermediairs	Groesbeekse Tehuizen
Doel	Zorgen voor beschikbaarheid van interventies waarmee intermediairs in de verstandelijkgehandicaptenzorg het beginnen met roken kunnen ontmoedigen en het stoppen-met-roken kunnen bevorderen
Middelen	Lesmateriaal over roken en stoppen met roken, groepsondersteuning bij stoppen met roken
Looptijd	Vanaf 1998
Begroting '99	fl. 70.000
Onderzoek	Pretest interventies
Status '99	Ontwikkeling van interventies

Voorkomen meeroken

'ROKEN? NIET WAAR DE KLEINE BIJ IS.'

Type activiteit	Multimediale campagne met implementatietraject voor face-to-face voorlichting
Doelgroep	Ouders met kinderen van 0 tot 48 maanden; omgeving van deze ouders
Partners/intermediairs	Thuiszorg (consultatiebureauartsen en -verpleegkundigen en kraamverzorgenden), TNO-PG, Astmafonds
Doel	Blootstelling van jonge kinderen aan omgevingstabaksrook voorkomen
Middelen	Tv-commercial via postbus 51, brochure voor omgeving, brochure, tafelstandaard, stickers en baby T-shirt voor ouders, handleiding, poster, bureaustandaad, training voor intermediairs
Looptijd	Vanaf 1997
Begroting '99	fl. 595.000
Onderzoek	Determinantenonderzoek onder ouders en intermediairs, pretest van materialen, effectonderzoek (jaarlijks), onderzoek naar voortgang implementatie ('99)
Status	Multimediale campagne loopt door en implementatietraject verkeert in institutionaliseringsfase

Jongeren

'...MAAR IK ROOK NIET'

Type activiteit	Multimediale campagne
Doelgroep	Jongeren van 12 tot 16 jaar
Partners/intermediairs	Campagne wordt via media gevoerd, niet via scholen
Doel	Onderwerp 'niet-roken' op de agenda zetten (korte termijn) en upgraden van het image van de niet-roker (lange termijn)
Looptijd	1998-2001
Middelen	Tv-commercials, tv-nonspot, strips in tijdschriften, internetsite, 0900-telefoonlijn, schoolcards, acties in de directe leefomgeving van doelgroep, stickervellen, gadgets
Begroting '99	fl. 1.580.000
Onderzoek	Voor strategie- en conceptontwikkeling: literatuuronderzoek, determinantenonderzoek, interviews experts Voor ontwikkeling communicatieve uitingen: pretest jongeren, pretest volwassenen, posttest jongeren Voor ontwikkeling below the line activiteiten: pretest en posttest onder jongeren Voor campagne-effect: tracking ('98), voormeting ('98) en nameting ('01)

INDIVIDUELE 'ROOK-NIET'-AFSPRAKEN

Type activiteit	Beschikbaarheid materiaal
Doelgroep	Jongeren van 8 tot 16
Partners/intermediairs	Onderwijs, ouders, etc.
Doel	Faciliteren van voornemen niet te gaan roken door afspraak met iemand uit omgeving
Middelen	Op aanvraag verspreiding naar doelgroep of intermediairs van 'rook-niet-sjek', registratie afspraken
Looptijd	Doorlopend
Begroting '99	fl. 110.000
Onderzoek	Effectonderzoek gepland voor 2000

'OPERATIE TEGENGIF'

Type activiteit	Stimuleren van klassikale niet-roken-afspraken
Doelgroep	Klas 1 voortgezet onderwijs
Partners/intermediairs	Trimbosinstituut/voortgezet onderwijs, docenten verzorging, GGD'en
Doel	Doelgroep spreekt af niet te gaan roken of niet met roken door te gaan

Middelen	Mailing voortgezet onderwijs, poster voor groepsafpraak, kaarten voor individuele afspraak, informatiebrochure voor scholen, beloningen, prijsuitreiking, nieuwsbrief
Looptijd	Eerste jaar: 1 december 1999 tot 31 mei 2000
Begroting '99	fl. 170.000
Onderzoek	Pilot met effectonderzoek en procesevaluatie (1998/1999) (TNO-ps)

'ROOKVRIJE SCHOOL'

Type activiteit	Implementatietraject
Doelgroep	Scholen voor basisonderwijs, voor voortgezet onderwijs en voor volwasseneneducatie
Partners/intermediairs	Ministerie van OCW
Doel	Onderwijs stimuleren tot beleidsvorming rond onderwerp roken met als uitkomst: rookvrije omgeving op scholen, aandacht voor niet-roken in lessen op school, voorbeeldgedrag van volwassenen
Middelen	Handleiding, poster, uitreiking (geld-)prijzen en predikaten, inventarisatie bestaand rookbeleid en feedback hierover naar scholen
Looptijd	1997 - 2000
Begroting '99	fl. 300.000
Onderzoek	Effectonderzoek en kwalitatief onderzoek ('99)

ESFA (EUROPEAN SMOKING PREVENTION FRAMEWORK APPROACH)

Type activiteit	Onderzoeksproject
Doelgroep	Eerste drie klassen voortgezet onderwijs
Partners/intermediairs	GGD'en, schoolleiding
Doel	In drie domeinen in de omgeving van jongeren (school, thuis en buiten schoolbeïnvloedingsmomenten creëren die ertoe leiden dat de doelgroep niet gaat roken
Middelen	Een reeks van in Nederland beschikbare interventies, aangevuld met nieuw ontwikkelde interventies die in het ESFA-kader worden uitgetest zoals lespakketten voor klassen 1, 2 en 3, brochure voor ouders en brochure stoppen-met-roken
Looptijd	1997 - 2002
Begroting '99	fl. 140.000
Onderzoek	Procesevaluatie en effectonderzoek

'KIM'

Type activiteit	Lesactiviteit met spreekbeurt, werkstuk en/of groepsafpraak
Doelgroep	Groepen 7 en 8 basisonderwijs
Doel	Kennis over roken aanbrengen en voornemen niet te gaan roken verstevigen
Middelen	Leesboekje, poster voor groepsafpraak, registratie van groepsafspraken, prijzen voor leerlingen die afspraak nakomen
Looptijd	1997-2001
Status '99	Actieve verspreiding onder alle scholen
Begroting '99	fl. 20.000
Onderzoek	Geen

'SMOKE FREE KIDS'

Type activiteit	Groepsafspraken onder leiding van begeleider
Doelgroep	Groepen jongeren tussen de 12-14 jaar in buitenschoolse situaties
Partners/intermediairs	Stichting De Ombudsman/diverse intermediairs
Doel	Voornemen niet te gaan roken verstevigen
Middelen	Informatiebrochure,
Looptijd	Doorlopend
Begroting '99	fl. 10.000 + budget Smoke Free Kidsfonds
Onderzoek	Geen

ONTWIKKELING LEERLIJN

Type activiteit	Interventieontwikkeling
Doelgroep	Groep 7 basisonderwijs - bovenbouw voortgezet onderwijs
Partners/intermediairs	Diverse experts
Doel	Ontwikkelen van een geïntegreerd pakket interventies voor schoolse situatie waarin optimaal gebruik wordt gemaakt van het schoolse kanaal
Middelen	lespakketten klas 1 VO (1998) en klas 2 VO (1999)
Looptijd	1998 - 2001
Onderzoek	Voor leerlijn: integratie kerndoelen onderwijs, psycho-sociale ontwikkeling en determinanten van beginnen met roken voor lespakketten: pretest jongeren en docenten

GASTLESSEN

Type activiteit	Commerciële voorlichtingslessen op school
Doelgroep	13-jarigen voortgezet onderwijs
Partners/intermediairs	BVM
Doel	In een omgeving van commerciële producten 'niet-roken' als wenselijke situatie neerzetten

Middelen	Diapresentatie van enkele minuten en promotiemateriaal
Looptijd	jaarlijks in maanden oktober-mei
Begroting '99	fl. 3.500
Onderzoek	Gegevens over aantal bezochte klassen

'CODE NAME FUTURE'

Type activiteit	Deelname met thema roken aan bestaande activiteit
Doelgroep	Leerlingen voortgezet onderwijs
Partners/intermediairs	Code Name Future
Doel	Verdiepen van kennis en meningsvorming over roken doordat jongeren in een project zelfstandig met het thema roken aan de slag gaan
Middelen	Een dossier met suggesties voor aanpak van een project met roken als thema
Looptijd	Vanaf 1998 jaarlijks in de periode oktober-december
Begroting '99	fl. 10.000
Onderzoek	Gegevens over het aantal keer dat leerlingen het dossier over roken hebben gekozen.

Overige activiteiten

CLEAN AIR NOW (CAN)

De vereniging van niet rokers, Clean Air Now (CAN), vierde in mei 1999 het 25-jarig bestaan. Ter gelegenheid van dit jubileum sprak minister Borst (VWS) haar rede uit tijdens de viering in Rotterdam. Daarbij benoemde zij voormalig bokser en Olympisch kampioen Regilio Tuur tot niet-roker van het jaar.

CAN was ook in 1999 actief met reacties op voorbeelden van pro-rokencultuur in de samenleving. Vele brieven, faxen en e-mails werden aan de media verstuurd om deze te wijzen op hun voorbeeldfunctie en hun te vragen geen beelden van rokende mensen te gebruiken. Het CAN-medium 'Opgelucht' werd veelvuldig gebruikt om de aandacht te vestigen op de problematiek van roken. Met grote vasthoudendheid worden instanties die de Tabakswet niet of onzorgvuldig implementeren er op gewezen dat en waarom naleving noodzakelijk is. Waar nodig wordt naleving via een kort geding afgedwongen.

De CAN-internetpagina (www.antenna.nl/niet-rokers) werd goed bezocht. Een nieuwe service op deze site is de Engelse vertaling van krantenartikelen over het onderwerp 'roken'.

MEDISCHE ALLIANTIE TEGEN HET ROKEN

In 1999 heeft de Medische Alliantie tegen het Roken deelgenomen aan het jubileumcongres van het KNMG (Koninklijke Nederlandsche Maatschappij ter bevordering der Geneeskunst) op 13 november, waar zij met een stand aanwezig was. Ook nam zij deel aan conferenties rond het thema 'roken'.

Zij heeft voorbereidingen getroffen voor de workshop 'Nicotinebeleid', die in mei 2000 zal plaatsvinden in Utrecht. De alliantie heeft meegedacht over een onderzoek naar het rookgedrag van studenten geneeskunde, tandheelkunde en verpleegkunde. In juni bracht zij haar nieuwsbrief uit.

De Medische Alliantie tegen het Roken heeft tot doel artsen, tandartsen, verpleegkundigen en andere medewerkers uit de gezondheidszorg bewust te maken van de voorbeeldrol die zij vervullen voor patiënt en samenleving en hen, indien zij roken, te bewegen daarmee te stoppen. Verder wil zij hen ervan overtuigen dat het tot hun taak behoort bij patiënten aandacht te vragen voor de risico's van roken en hun patiënten te informeren over de mogelijkheden om rokers te helpen met roken te stoppen. De alliantie is betrokken bij activiteiten ter preventie van roken door jongeren, voor stoppen met roken door jongeren en volwassenen. Zij ondersteunt overheidsmaatregelen om het roken terug te dringen.

De Medische Alliantie tegen het Roken is opgericht op 19 januari 1993 als de Nederlandse tak van de European Medical Association Smoking or Health. Zij bestaat uit een alliantie van sympathisanten, een Uitvoerend Comité, diverse projectgroepen en een Raad van Advies. Stivoro maakt deel uit van de Raad van Advies en voert het secretariaat van de Medische Alliantie tegen het Roken.

CIJFERS EN ONDERZOEK

Het percentage rokers in Nederland (15 jaar en ouder) is ten opzicht van vorig jaar vrijwel gelijk gebleven. In 1998 rookte 33,9%. In 1999 was dit 33,7% (zie Tabel 1). Ook het percentage rokende jongeren (10-19 jaar) is ten opzichte van vorig jaar stabiel gebleven. Het enige significante verschil is te vinden bij de groep jongens van 10 tot 14 jaar: het percentage rokers onder hen daalde van 13% naar 10% ($p < .05$).

Roken in Nederland

Dit jaarverslag bevat actuele cijfers over de rookgewoonten in Nederland. Deze cijfers komen uit twee NIPO-onderzoeken, die sinds 1978 jaarlijks in opdracht van Stivoro worden verricht. Eén onderzoek richt zich vooral op volwassenen. Hiertoe werden in dit jaar 20.304 personen van 15 jaar en ouder ondervraagd. Als onderzoeksmethode worden gezinsquêtes gebruikt. De vraag over het roken luidde: “Rookt u (wel eens) of rookt u helemaal niet?”

Het andere NIPO-onderzoek is alleen op jongeren gericht. Daartoe ondervroeg het NIPO vorig jaar 4.851 jongeren van 10 tot 19 jaar. Doordat deze via straatinterviews in en rond scholen, buiten de aanwezigheid van volwassenen, werden ondervraagd, geeft dit onderzoek een beter beeld van het werkelijke rookgedrag van jongeren. Ook de vraag over het roken is beter afgestemd op de situatie van jongeren. Deze luidde: “Heb je in de afgelopen vier weken gerookt?” In vorige jaarverslagen schreven we al dat de onderzoeksmethode voor deze leeftijdsgroep hogere percentages rokers te zien geeft dan de ondervraging in het gezin (vergelijk Tabel 2 met Tabel 1).

ROOKGEWOONTEN

Grafiek 2 geeft een overzicht van het percentage rokers bij de jeugd vanaf 1982. Grafiek 3 toont de percentages rokers, ex-rokers en nooit-rokers in 1997. Meer gegevens over de rookgewoonten staan in factsheets, door Stivoro uitgegeven onder de titel ‘Roken. De harde feiten.’ (apart voor jongeren en volwassenen).

STERFTE DOOR ROKEN

Jaarlijks berekent Stivoro het aantal sterfgevallen in Nederland dat aan roken kan worden toegeschreven. Hierbij wordt uitgegaan van de sterfteregistratie door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Van vier groepen ziekten is bekend dat ze in sterke mate toe te schrijven zijn aan roken (zie tabel 3). Sinds 1993 zijn de schattingen afkomstig van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne (RIVM). 49% van het aantal sterfgevallen van mensen boven de 20 jaar kan aan roken worden toegeschreven. Uit tabel 3 blijkt dat in 1998 tenminste 24.089 mensen overleden door het roken. Dit aantal moet als een ondergrens worden beschouwd, omdat sterfte door een aantal andere vormen van kanker buiten beschouwing is gelaten. In de vakliteratuur worden de volgende vormen van kanker met roken in verband gebracht: kanker aan de mondholte, de keel, de slokdarm, de blaas, de alveesklieer en de baarmoederhals. Ook de sterfte door passief roken is in deze berekening buiten beschouwing gelaten.

TABAKSCONSUMPTIE

Tabel 4 en grafiek 4 geven een overzicht van het totale tabaksverbruik in Nederland, vanaf 1967. Tabel 5 toont de consumptie per roker tot en met 1999.

TABEL 1

Roken in Nederland 1958 - 1999: Percentage rokers per leeftijdsgroep naar geslacht

	15-19 jr*		20-34 jr		35-49 jr		50-64 jr		65+		Totaal 65+		Totaal
	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	
1958	-	-	91	46	91	32	89	18	88	5	90	29	60
1963	-	-	78	45	85	38	81	20	76	3	82	32	57
1967	58	57	79	58	80	46	82	26	83	13	78	42	60
1970	55	57	77	57	77	48	78	27	74	13	75	42	59
1975	46	48	68	58	69	47	68	29	66	12	66	40	53
1980	30	31	56	44	54	38	56	28	52	11	52	34	43
1981	27	30	49	48	50	39	51	28	51	13	47	36	41
1982	18	27	45	45	44	36	45	27	43	13	41	33	37
1983	23	28	46	48	50	39	47	25	41	12	44	35	40
1984	17	24	48	44	48	36	49	29	43	13	44	33	39
1985	22	23	46	44	48	39	47	29	42	13	43	34	39
1986	22	22	46	45	46	37	45	29	41	12	42	34	38
1987	21	22	41	42	47	37	44	31	39	12	41	33	37
1988	19	19	39	38	41	34	39	25	35	11	37	29	33
1989	17	20	37	35	42	35	37	26	34	13	36	29	33
1990	21	21	41	38	43	36	41	29	34	12	39	31	35
1991	22	19	39	37	43	37	40	28	33	13	38	30	34
1992	23	21	38	37	43	38	40	28	32	14	38	31	34
1993	24	20	40	35	40	35	38	27	30	13	37	30	33
1994	24	22	37	33	40	35	36	27	29	13	36	29	33
1995	25	21	42	36	43	38	38	27	32	14	39	31	35
1996	26	23	43	36	43	39	38	28	32	15	39	32	35
1997	26	25	39	34	41	37	35	27	28	14	37	30	33
1998	28	25	40	32	41	37	38	29	28	15	37	30	34
1999	23	28	40	33	41	36	38	31	29	14	37	31	34

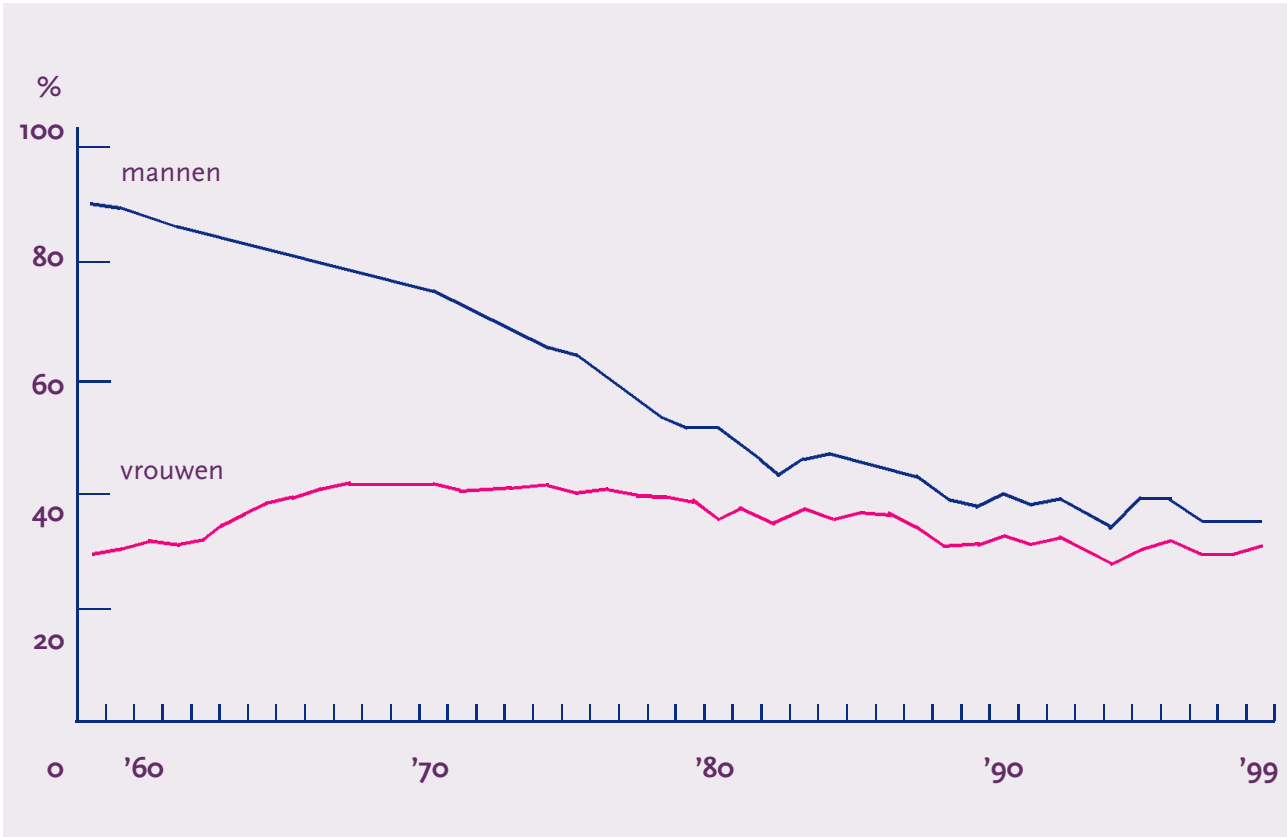
* De in deze tabel vermelde percentages voor 15-19 jarigen verschillen met die in tabel 2 wegens een verschil in onderzoeksmethodiek.

Zie voor een toelichting het jaarverslag 1992

Bron: Stichting Volksgezondheid en Roken: NIPO-enquêtes naar roken onder volwassenen, 1979-1999; Gadourek, 'Riskante gewoonten' (1958); NOP- & TON-enquêtes (1963-1975). Deze gegevens zijn sinds 1980 gebaseerd op steekproeven van N=10 à 20.000

GRAFIEK 1

Rokers in procenten 1958 - 1999
15 jaar en ouder, naar geslacht

TABEL 2

Roken in Nederland 1982 - 1999: Jongeren 10-19 jaar*

Percentage regelmatige rokers per leeftijdsgroep en geslacht

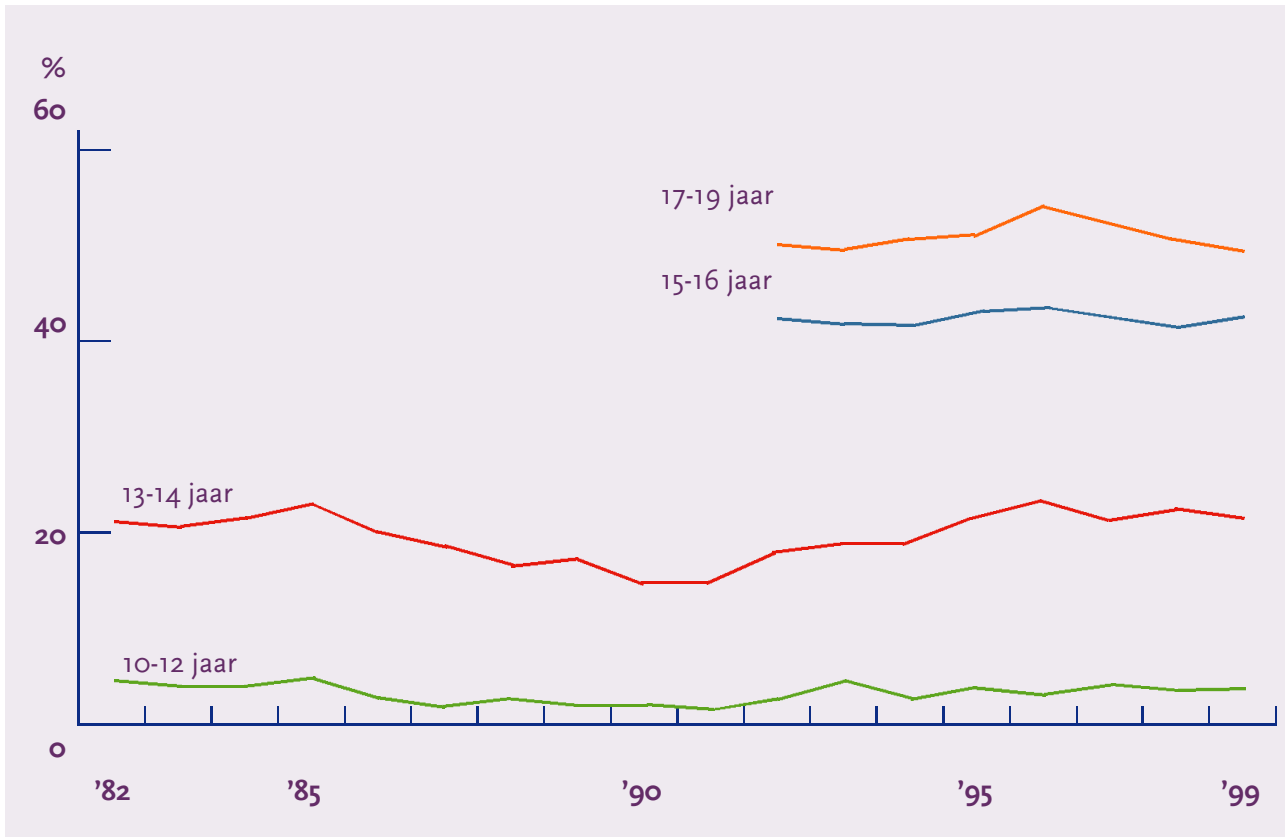
	1982		1985		1990		1992		1995		1996		1997		1998		1999	
	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
10-12 jaar	6	4	7	3	2	2	3	2	4	5	5	3	7	4	5	2	3	2
13-14 jaar	21	22	22	24	15	12	22	17	23	26	25	26	18	25	24	24	21	22
10-14 jaar	13	12	13	13	8	6	11	8	12	13	14	12	12	12	13	10	10	10
15-16 jaar							40	46	43	45	47	42	41	45	43	41	45	41
17-19 jaar							52	42	48	48	54	47	50	49	48	46	48	47
15-19 jaar							47	44	46	47	52	45	46	47	46	44	47	45
10-19 jaar							31	27	29	30	33	29	30	29	30	27	29	27
M+V 10-14	12		13		7		9		13		13		12		12		10	
M+V 15-19							46		46		48		47		45		46	
M+V 10-19							29		29		31		29		29		28	

* Zie ook voetnoot bij tabel 1

Bron: Stichting Volksgezondheid en Roken: NIPO-enquêtes naar roken onder de jeugd. Sinds 1992 gebaseerd op steekproeven van N=5000.

GRAFIEK 2

Rokers naar leeftijd
jongeren ('afgelopen 4 weken niet gerookt')

TABEL 3

Sterfte door vier aan roken gerelateerde aandoeningen in 1998 (volwassenen 20+)

	Totale sterfte		Sterfte door roken	
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
Longkanker*	6.941	2.044	6.823	1.403
CARA	4.474	2.498	3.228	1.543
Coronaire hartziekten (CHZ)	10.844	8.263	3.890	2.125
Beroerte (CVA)	4.710	7.379	2.142	2.935
Totaal per geslacht	26.969	20.184	16.083	8.006
Totaal	47.153		24.089	

* inbegrepen de sterfte aan kanker aan de overige ademhalingsorganen

Bronnen:

RIVM (1997). Volksgezondheid Toekomst Verkenning. De som der delen.

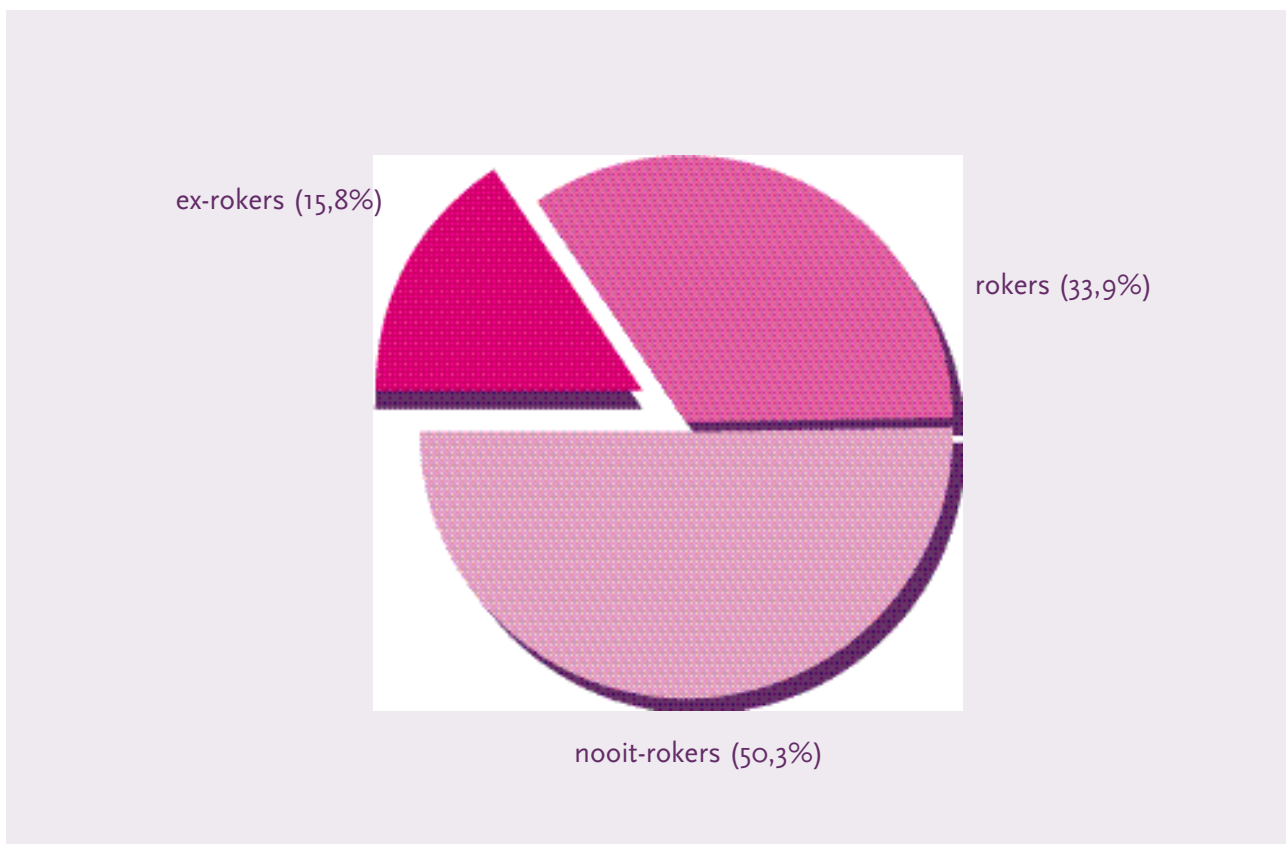
Eindredactie: D. Ruwaard & P.G.N. Kramers, Den Haag. Sdu Uitgeverij.

CBS (1999). Overledenen naar doodsoorzaak. 1998 Serie A1: volgens ICD, naar leeftijd en geslacht. Voorburg/Heerlen: CBS.

N.B. Uit de bovenstaande tabel 3 zijn de onjuiste percentages, die per abuis nog wel in de gedrukte versie aanwezig waren, verwijderd. Het totaalcijfer voor "Sterfte door Roken" bij "Mannen" is eveneens gecorrigeerd.

GRAFIEK 3

Percentage rokers, ex-rokers en nooit rokers (15 jaar en ouder)

TABEL 4

Totale sigaretten- en shagverbruik in Nederland 1967 - 1999

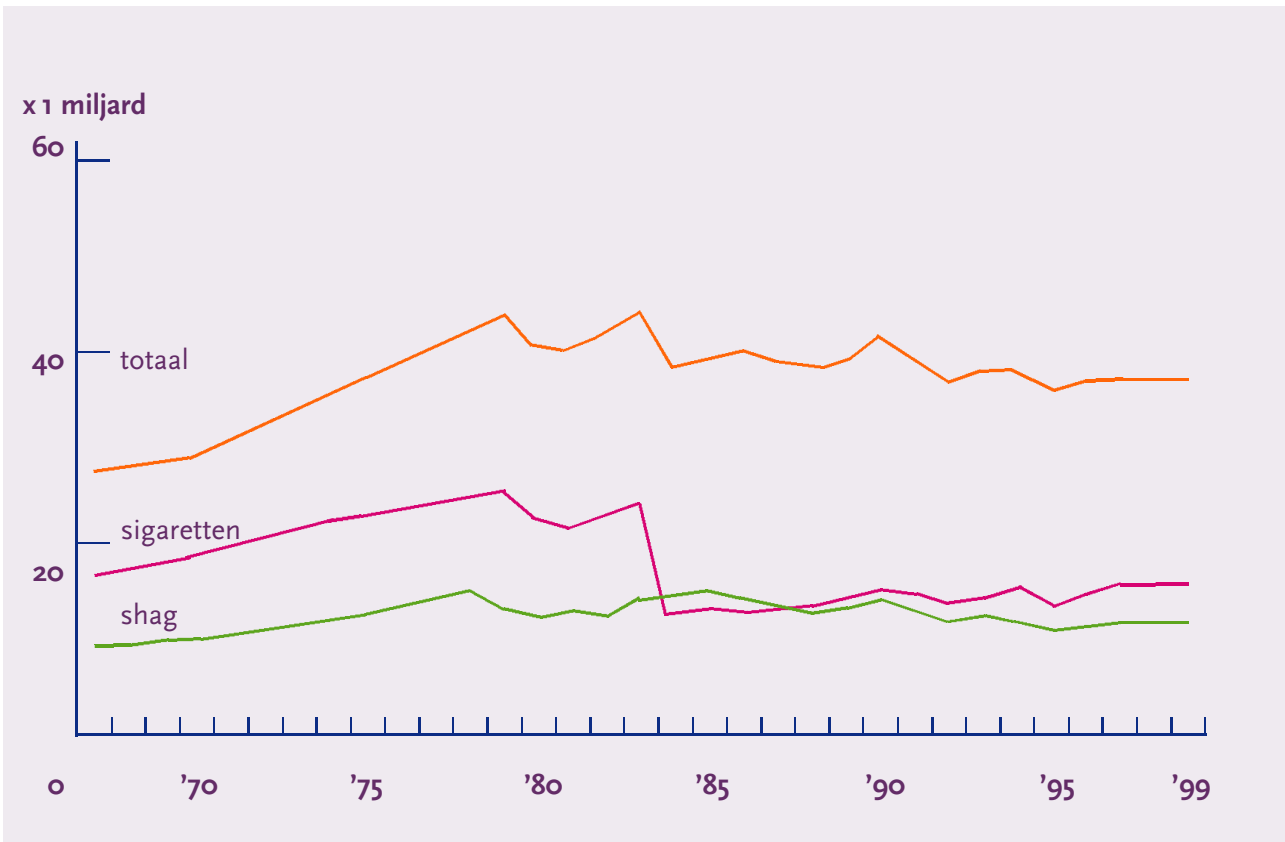
	sigaretten x 1 miljoen	shagjes* x 1 miljoen	totaal x 1 miljoen
1967	16.647	9.056	25.703
1970	18.675	9.914	28.589
1975	23.892	13.085	36.977
1980	22.975	13.935	36.910
1985	16.289	17.855	34.144
1990	17.300	16.587	33.887
1995	17.150	14.424	31.574
1996	15.425	13.576	29.001
1997	16.640	13.670	30.310
1998	16.623	13.922	30.545
1999	16.543	13.834	30.377

* Shagverbruik is berekend op basis van 1 gram tabak per gerolde sigaret.

Bron: CBS, Gegevens banderolafgifte Ministerie van Financiën

GRAFIEK 4

Sigaretten en shagverbruik 1967 - 1999

TABEL 5

De consumptie van tabak (sigaretten en shag), per roker (15 jaar en ouder) 1967 - 1999

	Bevolking 15 jaar en ouder (x miljoen)	Consumptie sigaretten en shag (x miljard)	Totaal aantal rokers (x miljoen)	Gemiddelde consumptie per roker per jaar	Gemiddelde consumptie per roker per dag
1967	9,1	25,7	5,47	4.698	12,9
1970	9,5	28,5	5,57	5.117	14,0
1975	10,2	36,9	5,44	6.783	18,6
1980	11,0	36,9	4,75	7.768	21,3
1985	11,7	34,1	4,51	7.561	20,7
1990	12,2	33,9	4,15	8.169	22,4
1995	12,6	31,6	4,31	7.331	20,1
1996	12,7	29,0	4,4	6.590	18,1
1997	12,9	30,3	4,13	7.119	19,5
1998	12,8	30,5	4,15	7.359	20,2
1999	12,8	30,4	4,35	7.349	20,1

Bronnen: Stichting Volksgezondheid en Roken; CBS, Maandstatistiek bevolking; CBS, Maandstatistiek binnenlandse handel en dienstverlening

N.B. Deze gegevens hebben betrekking op de hoeveelheden tabaksproducten die volgens de banderollen aan fabrikanten en importeurs beschikbaar zijn gekomen voor binnenlands verbruik (1967 - 1999) in miljarden stuks, inclusief grensverkopen, maar exclusief smokkel. De uitkomsten kunnen daarom enigszins afwijken van de werkelijke consumptie in de genoemde periode. Shagverbruik is berekend op basis van 1 gram tabak per gerolde sigaret.

ROKEN IN EUROPA

De hierna volgende cijfers zijn afkomstig uit 'Some like it "light". Vrouwen en roken in de Europese Unie', een Europees rapport dat in 1999 verscheen in het kader van het E.N.S.P. congres 'Tobacco and Women: Understanding the past, changing the future' te Parijs, Frankrijk op 23 en 24 november 1998.

De gegevens over de diverse landen zijn slechts in grote lijnen te vergelijken. Soms verschilt de definitie van de roker (rookfrequentie, leeftijd), vaak zijn cijfers afkomstig uit verschillende jaren. Genoemd worden de percentages uit 1980 of een nabij gelegen jaartal; ter vergelijking wordt het meest recente jaartal genomen, meestal 1997 of 1998.

NEDERLAND

Tot 1988 daalde het aantal rokers in Nederland en werd het verschil tussen mannen en vrouwen kleiner. Sinds die tijd is het aantal rokers nauwelijks gedaald, de laatste jaren ook het aantal jeugdige rokers niet (zie ook tabel 1). Het tabaksgebruik blijft hoog in verhouding tot andere EU-landen; Nederlanders roken bovendien niet alleen industriële sigaretten, maar ook zelfgerolde sigaretten.

Tabaksgebruik alle leeftijden

Jaar	Mannen	Vrouwen
1980	52%	34%
1998	37%	30%

Tabaksgebruik 15-19 jarigen

Jaar	Jongens	Meisjes
1980	30%	31%
1998	28%	25%

Bron: *Stivoro*

BELGIË

In de jaren 70 en 80 is het roken in België sterk verminderd, sinds 1992 niet meer. Het verschil tussen mannen en vrouwen nam af, hoewel mannen nog steeds meer roken dan vrouwen. In Vlaanderen zijn twee keer zoveel meisjes van 15-18 jaar tussen 1990 en 1998 dagelijks gaan roken.

Percentage dagelijkse rokers

Jaar	Mannen	Vrouwen
1990	38%	26%
1997	31%	22%

Bron: Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties, OIVO

Percentage dagelijkse rokers 15-16 en 17-18 jaar

Jaar	Jongens		Meisjes	
	15-16	17-18	15-16	17-18
1990	11%	25%	8%	13%
1998	21%	31%	20%	30%

Bron: Maes L., Van de Mierop E.; HBSC-Studie. Vlaanderen

FRANKRIJK

Het tabaksgebruik in Frankrijk is gedaald, sinds in 1991 een globaal tabakspreventiebeleid is ingevoerd (totaalverbod op reclame, prijsverhogingen en rookbeperkingen in openbare gelegenheden).

Percentage rokers

Jaar	Mannen	Vrouwen
1980	48%	24%
1997	39%	27%

Percentage rokers 12-18 jaar

Jaar	Jongens	Meisjes
1984	37%	42%
1997	24%	26%

Bron: Comité français d'Éducation pour la Santé

VERENIGD KONINKRIJK

Kernmerkend voor het Verenigd Koninkrijk is het grote verschil in rookgedrag tussen sociale klassen: het percentage rokers in de arbeidersklasse ligt hoger dan in andere sociale klassen. De verschillen tussen mannen en vrouwen zijn daarentegen zo goed als verdwenen.

Het aantal sterfgevallen als gevolg van roken in de EU was in 1995 het hoogst in het Verenigd Koninkrijk: 53.000 van de in totaal 113.000 sterfgevallen in Europa.

Gebruik van sigaretten- alle leeftijden

Jaar	Mannen	Vrouwen
1980	42%	37%
1996	29%	28%

Bron: Tobacco Advisory Council / General Household Survey

Gebruik van sigaretten 11-15-jarigen

Jaar	Jongens	Meisjes
1986	7%	12%
1996	11%	15%

Bron: Smoking among secondary school children

DUITSLAND

In Duitsland ontbreekt een globaal tabakspreventiebeleid en wordt nauwelijks vooruitgang geboekt in de vermindering van het tabaksgebruik. Het tabaksgebruik onder de jeugd en met name onder jonge vrouwen in het vroegere Oost-Duitsland, is tussen 1993 en 1997 scherp gestegen. Vergelijkbare nationale gegevens zijn pas beschikbaar vanaf 1992, als gevolg van de hereniging van beide landsdelen in 1990.

Tabaksgebruik in het vroegere Oost- en West-Duitsland

Jaar	Mannen		Vrouwen	
	West-D	Oost-D	West-D	Oost-D
1992	36,3%	39,4%	22%	19,5%
1995	35,3%	37,2%	22%	19,4%

Bron: Statistisches Bundesamt

Tabaksgebruik 12-25 jarigen in het vroegere Oost- en West-Duitsland

Jaar	Mannen		Vrouwen	
	West-D	Oost-D	West-D	Oost-D
1993	41%	38%	36%	27%
1997	43%	45%	38%	47%

Bron: Bundeszentrale für gesundheitliche Aufklärung

DENEMARKEN

Ondanks een daling in de laatste jaren is Denemarken één van de landen met het hoogste percentage vrouwen dat tabak gebruikt, met als gevolg een hoog percentage longkanker bij vrouwen.

Uit Denemarken zijn geen cijfers bekend van roken onder jongeren.

Percentage rokers

Jaar	Mannen	Vrouwen
1980	57%	44%
1997	37%	33%

Bron: Deense Council on Smoking and Health

ZWEDEN

Zweden is een van de weinige landen ter wereld waar vrouwen meer roken dan mannen, zeker onder de jeugd. Het tabaksgebruik onder Zweedse mannen is waarschijnlijk het laagste van Europa.

Percentage dagelijkse rokers - volwassenen

Jaar	Mannen	Vrouwen
1980	36%	33%
1997	17%	22%

Percentage dagelijkse rokers 16-24 jaar

Jaar	Mannen	Vrouwen
1980	28%	37%
1997	12%	19%

Bron: National Institute of Public Health, Zweden

FINANCIËN

BATEN

De baten bestonden in 1999 uit (in guldens):

Bijdragen van de moederorganisaties en ministerie van VWS	
Nederlandse Kankerbestrijding/Koningin Wilhelmina Fonds	500.000
Nederlands Astma Fonds	500.000
Nederlandse Hartstichting	500.000
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport	500.000
	2.000.000
Subsidie ZorgOnderzoek Nederland/ZON	3.000.000
Subsidie ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport structurele subsidies campagnes	3.000.000
Subsidie ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport voor o6-verslavingslijnen	250.000
Incidentele subsidie ten behoeve van info-en advieslijn	150.000
Doelsubsidies ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport	200.000
Doelsubsidie ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen voor Rookvrije School	300.000
Doelsubsidies Europese Unie (ESFA, Smokefree Class Competition)	108.602
Incidentele bijdragen moederorganisaties en subsidie ministerie van VWS ten behoeve van telefonische counseling	400.000
Incidentele bijdrage moederorganisatie Nederlandse Kankerbestrijding/ Koningin Wilhelmina Fonds ten behoeve van Millenniumcampagne	2.800.000
Incidentele bijdrage moederorganisatie Nederlandse Hartstichting ten behoeve van CMIS (Cardiologie)	274.750
Interest en overige baten	140.379
Totale baten	12.623.731

LASTEN

De lasten over 1999 bedroegen (in guldens):

Meerjarenprogramma		
Jeugdcampagne	2.750.573	
Volwassenencampagne	2.348.915	
		5.099.488
Ondersteunende activiteiten		
Jeugd onderzoek	181.488	
Instandhouding basismateriaal	124.348	
Inhaken op actualiteiten	277.031	
Volwassenen onderzoek	371.309	
		954.176
Overige projecten		
o6-verslavingslijnen voor info en advies	471.233	
ESFA-project	108.439	
De Rookvrije School	300.905	
Telefonische Counseling	401.273	
CMIS (Cardiologie)	317.426	
Millenniumcampagne	2.644.896	
		4.244.172
Kosten van de organisatie van eigen projecten		
Personeel	1.604.221	
Huisvesting	249.225	
Organisatie- en bestuurskosten	27.967	
Kantoorkosten	181.015	
Administratie en accountant	99.081	
Afschrijvingskosten en inventaris	35.401	
Documentatie	28.481	
Eigen projecten	124.690	
		2.350.081
Totale lasten		12.647.917

ACCOUNTANTSVERKLARING

De jaarrekening 1999 met daarbij de goedkeurende verklaring van PricewaterhouseCoopers ligt ter inzage op het kantoor van Stivoro.

Dit is een publicatie van Stichting Volksgezondheid en Roken, Stivoro
Johan van Oldenbarneveltlaan 9
2582 NE Den Haag
Postbus 84370
2508 AJ Den Haag

T 070.352 25 54
F 070.354 48 29
E stivoro@stivoro.nl
I www.stivoro.nl

© Den Haag, april 2000
Overname van gegevens met bronvermelding is toegestaan

Samenstelling en teksten

Marianne Kalkman

Ontwerp en opmaak

hollandse meesters BNO, Utrecht

Beeld

Medewerkers Stivoro

Drukwerk

Libertas Grafische Communicatie, Bunnik

Stivoro

Johan van Oldenbarneveltlaan 9 2582 NE Den Haag Postbus 84370 2508 AJ Den Haag
T 070.352 25 54 F 070.354 48 29 E stivoro@stivoro.nl I www.stivoro.nl

Stivoro is een initiatief van:

